

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

**AUTORITETI I KOMUNIKIMEVE ELEKTRONIKE DHE POSTARE
KËSHILLI DREJTUES**

V E N D I M

Nr.15, datë 22.02.2018

Për

“Miratimin për këshillim publik të Dokumentit: Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare–Këshillim Publik 2”

Këshilli Drejtues (KD) i Autoritetit të Komunikimeve Elektronike dhe Postare (AKEP), i përbërë nga:

1. Z. Ilir	Zela	Kryetar
2. Z. Alban	Karapici	Anëtar
3. Zj. Anila	Denaj	Anëtar
4. Zj. Ketrin	Topçiu	Anëtar
5. Zj. Klarina	Allushi	Anëtar

dhe sekretare Znj.Ina Nuellari, në mbledhjen e datës 22.02.2018, sipas procedurës së përcaktuar në ligjin nr. 9918 datë 19.05.2008 “Për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar, dhe Rregullore e Brendshme për Funkcionimin e Këshillit Drejtues, miratuar me Vendimin Nr. 7, datë 16.02.2017 të Këshillit Drejtues të AKEP, shqyrtoi çështjen me objekt:

“Miratimin për këshillim publik të Dokumentit: Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik 2”

BAZA LIGJORE:

1. Neni 55 e në vijim i Kreut VI të ligjit nr. 9918, datë 19. 05. 2008 “Për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë” i ndryshuar (**ligji nr. 9918**);
2. Vendimi Nr.11, datë 22.02.2018, “*Miratimin e Dokumentit “Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare - Dokumenti Përfundimtar”*”;
3. Rregullore Nr.9 “Për Analizën e Tregut”, miratuar me VKD nr.747, date 17.07.2009, e ndryshuar.

K Ë SHILL I D R E J T U E S:

Nga shqyrtimi i materialit shkresor:

- Dokumenti: “*Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik 2*” (**Dokumenti**);
- Relacioni shoqërues i projekt vendimit (**Relacioni**);
- Projekt akti miratues (**Projektvendimi**);

si dhe diskutimeve në mbledhje mbi çështjen, si dhe duke iu referuar bazës ligjore të sipërcituar:

V Ë R E N:

1. Këshilli Drejtues i AKEP me vendimin Nr.2699, datë 1.12.2016, miratoi nxjerrjen në këshillim publik të dokumentit “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare:Tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare – Këshillim Publik*” dhe me Vendimin nr. 2700, datë 22.12.2016, miratoi nxjerrjen në këshillim publik të dokumentit “*Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik*”.
2. Të dy dokumentat u publikuan dhe janë të publikuar në faqen e Internetit të AKEP ëëë.akep.al. Afati i këshillimit publik për dokumnetin e Analizës së Tregut sipas Ligjit 9918 (neni 35) u përcaktua 2 muaj nga data e publikimit 7.02.2017. Afati i këshillimit për dokumentin e rregullimit të tarifave të terminimit (MTR) sipas Ligjit 9918 është jo më pak se 1 muaj, dhe për shkak të lidhjes me dokumentin e analizës së tregut u përcaktua data 7.02.2017.
3. Në përfundim të afatit të këshillimit publik për dokumentin “*Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik*” në AKEP depozituan komente palët e mëposhtëme të interesuara:
 - a) Autoriteti i Konkurrencës nëpërmjet shkresës Nr.429/1 Prot., datë 7.02.2017 (referenca e AKEP Nr.1974/5 prot., datë 9.02.2017);
 - b) Telekom Albania sh.a nëpërmjet shkresës me Nr. Prot. 688, datë 1.02.2017 (referenca e AKEP Nr.1974/3 prot., datë 3.02.2017);
 - c) Albtelecom sh.a nëpërmjet shkresës me Nr. 894 Prot., datë 7.02.2017 (referenca e AKEP Nr.1974/4 prot., datë 7.02.2017);
 - d) Plus Communication sh.a. nëpërmjet shkresës me Nr.Prot. 132, datë 7.02.2017 (referenca e AKEP Nr.1907/5 prot., datë 7.02.2017);
 - e) Vodafone Albania me shkresën Ref. CEO/OO6/SK, date 6.02.2017 (referenca e AKEP: Nr.1907/6, date 8.02.2017) (Jo komente, kerkese per shtyrje keshillimi).
4. Vodafone Albania nuk dërgoi komente për dy dokumentat e nxjerrë në këshillim publik por me shkresën Ref. CEO/OO6/SK, date 6.02.2017 (referenca e AKEP: Nr.1907/6, date 8.02.2017), drejtuar AKEP dhe për dijeni tre operatorëve të tjerë celulare, kërkonte nga AKEP zgjatjen e procesit të këshillimit publik të dy dokumentave për shkak se në kushtet kur tregu po përjetonte zhvillime dinamike (*negociatat midis operatorëve celularë për transferimin e radio-frekuencave të operatorit Plus Communication*), çka pritej të sillte dhe një ndryshim në strukturën e tregut celular. Shtyrja e procesit të këshillimit sipas Vodafone, do të ndihmojë AKEP si dhe palët e interesuara, përfshirë Vodafone, të rivlerësojnë qëndrimin e tyre mbi tregjet me shumicë dhe pakicë, në rast se këto ndryshime do të konkretizohen, pa qenë nevoja për të rihapur analizën e tregut në një tjetër moment të afërt.

5. Këshilli Drejtues i AKEP në mbledhjen e datës 16.02.2017, sipas rendit të ditës mori në shqyrtim kërkesën e paraqitur nga sipërmarrësi Vodafone Albania Sh.a. “Në lidhje me konsultimin publik të analizës së tregut të telefonisë celulare” dhe përcaktoi se procesi i këshillimit publik për dy dokumentat e nxjerrë në këshillim publik miratuar të jetë deri në një njoftim të dytë të AKEP, i cili në çdo rast nuk do të jetë më i gjatë se 60 (gjashtëdhjetë ditë) duke filluar nga data 16.02.2017. Ky njoftim i’u dërgua katër operatorëve celularë si dhe u publikua në faqen e internetit të AKEP në seksionin [Njoftime](#).
6. AKEP me shkresën Nr.1907/9 Prot., datë 8.05.2017, kërkoi që operatorët deri më 15.05.2017 të depozitonin pozicionin final të tyre për dy dokumentat e nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016 për analizën e tregut celular. AKEP me shkresën nr.2285 prot., datë 16.12.2017 i kërkoi operatorëve celularë Telekom Albania, Vodafone Albania dhe Altelecom që në vijim të përfundimit të procesit të konsolidimit të tregut celular, brenda datës 15.01.2018, të depozitojnë komentet finale në lidhje me dy dokumentat e nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016. Tre operatorët celularë kanë depozituar qëndrimet finale të depozituara në AKEP me shkresat e mëposhtëme:
 - a) Telekom Albania me shkresën nr.8237/1 Prot, datë 11.01.2018 (referenca e AKEP Nr.2285/1, datë 12.01.2018);
 - b) Altelecom me shkresën nr.263 Prot, datë 12.01.2018 (referenca e AKEP Nr.2285/2, datë 12.01.2018);
 - c) Vodafone Albania me shkresën Ref. LEA/003/0X, datë 15.01.2018 (referenca e AKEP Nr.2285/3, datë 16.01.2018).
7. AKEP në vijim prioritetit strategjik nr.2.3 dhe veprimeve specifike 17 dhe 18 të dokumentit “Strategjia dhe Plani i Veprimit të AKEP për vitin 2018”, miratuar me Vendimin e Këshillit Drejtues nr.29, datë 29.12.2017, me shkresën Nr. 69 Prot., datë 09.01.2018, u kërkoi tre operatorëve celularë dhe Altelecom (fiks) informacion në lidhje me terminimin e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në rrjetet celulare/fikse.
8. Pas marrjes së komenteve finale të operatorëve dhe informacionit të cituar më sipër, AKEP me VKD Nr.11, datë 22.02.2018, miratoi dokumentin “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare - Dokumenti Përfundimtar*”, dhe me Vendimet Nr.12, 13 dhe 14, datë 22.12.2018 vendosi përcakimin e sipërmarrësve Vodafone Albania sh.a, Telekom Albania sh.a dhe Altelecom sh.a sipërmarrës me Fuqi të Ndjeshme në Treg (FNT) në tregjet përkatës të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare si dhe masat rregulluese për FNT, përfshirë rregullimin e tarifave të terminimit të thirrjeve.
9. Në lidhje me masën rregulluese të tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare (MTR) , AKEP bazuar në ndryshimet e ndodhura në treg, ndryshimet në MTR benchmark në vendet e BEREC si dhe bazuar në komentet finale të operatorëve dërguar në Janar 2018, ka përgatitur dokumentin “*Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik 2*”, që përbën një version të ri të dokumentit të nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016.
10. Dokumenti “*Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik 2*” do të nxirret për këshillim publik me palët e interesuara në përputhje me përcaktimet e nenit 57 e në vijim të Ligjit 9918, për të përcaktuar metodën e kontrollit të tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare të këtyre sipërmarrësve dhe specifikime të tjera të rregullimit të këtyre tarifave.

11. Dokumenti: “Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik 2”, është një dokument rregullator i rëndësishëm rregullator dhe vendimet që do merren nga Këshilli Drejtues i AKEP pas procesit të këshillimit publik, kanë një ndikim të rëndësishëm në tregun e komunikimeve elektronike në Shqipëri.

P Ë R K Ë T O A R S Y E:

Në mbështetje të pikës 1 të nenit 114 dhe pikës 1 të nenit 115 të ligjit nr. 9918, si dhe referuar bazës ligjore sa më sipër,

V E N D O S:

1. Të miratojë nxjerrjen për këshillim publik të dokumentit “Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik 2”, sipas dokumentit bashkëlidhur;
2. Proçedura e këshillimit publik të jetë për një periudhë 30 ditore nga data e publikimit të dokumentit në faqen zyrtare të internetit të AKEP.
3. Ky Vendim dhe Dokumenti “Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik 2”, të publikohen në faqen zyrtare të Internetit të AKEP www.akep.al

Ky vendim hyn në fuqi në datën e publikimit të tij.

K R Y E T A R

Ilir ZELA

ANËTARË:

1. Alban KARAPICI
2. Anila DENAJ
3. Ketrin TOPÇIU
4. Klarina ALLUSHI

**Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me
FNT në tregjet me shumicë të terminimit te
thirrjeve në rrjetet celulare-Këshillim Publik**

2

Dokument për Këshillim Publik

Shkurt 2018

Miratuar me VKD nr.15, datë 22.02.2018

Tabela e Përmbajtjes

1. Hyrje.....	4
2. Tarifat e terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare ne Shqiperi	6
3. Tarifat benchmark të terminimit në rrjetet celulare	9
1. Rekomandimi i KE 2009/396/EC dhe propozimi i KE 2016 për rishikimin e kuadrit rregullator	9
2. Niveli mesatar i tarifave të terminimit në vendet e BE dhe BEREC	10
3. Tarifa mesatare MTR e vendeve që kanë aplikuar LRIC të pastër	12
4. Përmbledhje e tarifave mesatare (benchmark)	15
5. Asimetria/Simetria e MTR ne vendet BE/BEREC	16
4. Rishikimi i tarifave të terminimit në rrjetet celulare në Shqipëri	19
1. Metoda e rregullimit të MTR.....	20
2. Benchmarku i përshtatshëm për MTR.....	21
3. Asimetria/Simetria dhe afati i aplikimit të MTR të ri	22
5. Efektet e ndryshimeve të MTR	26
Aneks 1: Pyetjet e Keshillimit Publik.....	29
Aneks 2: Lista e Shkurtimeve të Shteteve	30

Lista e Tabelave dhe Figurave

FIGURA 3.1: TARIFAT MTR SIPAS VENDEVE TE BEREK (KORRIK 2016)	11
FIGURA 3.2 TARIFAT MTR SIPAS VENDEVE TE BEREK (KORRIK 2017)	12
TABELA 3.1: MTR DHE APLIKIMI I LRIC I PASTËR BEREK 2016-2017	13
TABELA 3.2: VLERAT MESATARE TË TARIFAVE TË TERMINIMIT CELULAR (BENCHMARK JULY 2016-JULY 2017)	15
TABELA 3.3: VENDET ME TARIFA TERMINIMI ASIMETRIKE KORRIK 2016	16
FIGURA 3.3: ASMITERIA E MTR NË VENDET EVROPIANE JANAR 2009-JANAR 2018.....	18
FIGURA 4.1: ECURIA E TRAFIKUT DHE TË ARDHURAVE NETO MIDIS TRE OPERATORËVE CELULARE 2014-17..	23
TABELA 4.1: ALTERNATIVA PËR RREGULLIMIN E MTR	25
TABELA 4.2: PROPOZIMI I AKEP PËR RISHIKIMIN E MTR NË SHQIPËRI (2018-2020)	26
TABELA 5.1: IMPAKTI I MTR NË KOSTOT ME SHUMICË TË THIRRJEVE CELULARE	27

1. Hyrje

AKEP nëpërmjet Vendimit Nr.2699, datë 01.12.2016, miratoi nxjerrjen në këshillim publik të dokumentit “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare– Këshillim Publik*”. Periudha e këshillimit publik të dokumentit të analizës së tregut ishte 7-12.2016 -7.02.2017. Në lidhje me FNT në treg, AKEP në dokumentin e nxjerrë në këshillim publik propozoi që të katër sipërmarrësit e rrjeteve celulare të vijojnë të përcaktohen me statusin e FNT për terminimin e thirrjeve në secilin prej rrjeteve të tyre.

Ne lidhje me masat rregulluese AKEP propozoi që operatorët celulare të vijojnë zbatimin e masave rregulluese të përcaktuara nga analiza e mëparshme e tregut celular, transparenca, mos-diskriminimi, përfshirë detyrimin e mos-diskriminimit në tarifatat e thirrjeve on-net/off-net, detyrimi për akses dhe interkoneksion, si dhe detyrimin për kontrollin dhe rregullimin e tarifave të terminimit të thirrjeve të katër operatoreve celulare. Në lidhje me masën rregulluese të kontrollit të tarifave të terminimit, në dokumentin e analizës së tregut të nxjerre në këshillim publik AKEP ka sqaruar së do të zhvillojë një proces të veçantë këshillimi publik, në përputhje me përcaktimet e nenit 57 e në vijim të Ligjit 9918, për të përcaktuar metodën e kontrollit të tarifave të sipërmarrësve me FNT në këto tregje përkatës.

Në përputhje me sqarimin e cituar, Këshilli Drejtues i AKEP me Vendimin nr. 2700, datë 22.12.2016, miratoi nxjerrjen në këshillim publik të dokumentit “*Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik*”, për të përcaktuar metodën e rregullimit të tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet përkatës dhe modalitetet e tjera të rregullimit të këtyre tarifave. Dokumenti u publikua në faqen e Internetit të AKEP dhe këshillimi publik u krye në periudhën 22.12.2016-7.02.2017. Bazuar në kërkesën e Vodafone Albania, Këshilli Drejtues i AKEP në mbledhjen e datës 16.02.2017, vendosi për shtyrjen e periudhës së këshillimit publik të këtij dokumenti si dhe dokumentit “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare -Këshillim Publik*” për një afat maksimal jo më shumë se 60 ditë nga data 16.02.2017. Njoftimi për shtyrjen e afatit të këshillimit publik u publikua në faqen e Internetit të AKEP dhe i’u dërgua në rrugë shkresore palëve kryesore të interesuara.

AKEP me shkresën Nr.1907/9 Prot., datë 8.05.2017, kërkoi që operatorët deri më 15.05.2017 të depozitonin pozicionin final të tyre për dy dokumentat e nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016 për analizën e tregut celular. AKEP me shkresën nr.2285 prot., datë 16.12.2017 i kërkoi operatorëve celularë Altelecom, Altelecom dhe Altelecom që në vijim të përfundimit të procesit të konsolidimit të tregut celular (me delajen nga tregu të Plus Communication më 1.01.2018), brenda datës 15.01.2018, të depozitojnë komentet finale në lidhje me dy dokumentat e nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016.

Pas marrjes së komenteve, AKEP me vendimin Nr.11 datë 22.02.2018 miratoi dokumentin “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare - Dokumenti Përfundimtar*” dhe me Vendimet nr.12, 13 dhe 14, datë 22.02.2018 vendosi:

- *“Përcaktimin e sipërmarrësit Vodafone Albania Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Vodafone Albania dhe vendosjen e masave rregulluese”*
- *“Përcaktimin e sipërmarrësit Telekom Albania Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Telekom Albania dhe vendosjen e masave rregulluese”*
- *“Përcaktimin e sipërmarrësit Altelecom Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Altelecom dhe vendosjen e masave rregulluese”*

Në lidhje me masën rregulluese të rregullimit të MTR, AKEP bazuar në ndryshimet e ndodhura në treg, ndryshimet në MTR benchmark në vendet e BEREC si dhe bazuar në komentet finale të operatorëve të dërguara në Janar 2018¹, ka përgatitur këtë version të ri të dokumentit për rregullimin e MTR për këshillim publik me palët e interesuara. Për të dalluar nga dokumenti i parë i nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016, ky dokument titullohet *“Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik 2”*. Pyetjet e këshillimit publik për këtë dokument janë përfshirë në Aneks 1.

¹ Nga komentet e tre operatorëve celulare për dokumentin e MTR të nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016, vihet re se Vodafone dhe Telekom ishin kundër propozimit të AKEP për MTR=1.22 lek/minutë, ndërsa Altelecom në Janar 2018 ka propozuar aplikim asimetrie në MTR të Altelecom me Vodafone dhe Telekom Albania.

2. Tarifat e terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare ne Shqiperi

Niveli i tarifave të terminimit në rrjetet celulare ka qene objekt rregullimi ex-ante nga AKEP (më parë ERT) që nga viti 2006. Rregullimi i këtyre tarifave nga AKEP deri në vitin 2010 është kryer duke përdorur nivelin mesatar të tarifave të terminimit në vendet e BE, dhe duke filluar nga viti 2010, ky rregullim është kryer bazuar në reduktimin e përshkallëzuar për orientimin në kosto drejt vlerës së nxjerrë nga modeli BU-LRAIC² i ndërtuar në vitin 2010 nga AKEP me konsulencë ndërkombëtare.

AKEP me Vendimin nr.1505, datë 10.02.2011, miratoi dokumentin për orientimin e tarifave të terminimit në kostot BULRAIC, duke përcaktuar një grafik për reduktimin e përshkallëzuar (glide path) të tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetet e katër operatorëve celulare (tarifat për Plus ishin rekomanduese, pasi Plus nuk kishte status me FNT në kohën e vendim-marrjes). Vendimet 1506-1508, përcaktuan tarifat e terminimit të thirrjeve në mënyrë individuale për Telekom Albania, Vodafone Albania dhe Albtelecom.

Në dokumentin e Analizes së tregut celular, miratuar më 4.07.2012, dhe me vendimet përkatëse të FNT, AKEP ka miratuar nivelin e tarifave të terminimit të katër operatorëve celularë deri në vitin 2015 apo deri në një vendim-marrje tjetër. Tarifat e përcaktuara me vendimet 2118-2122, datë 4.07.2012 ishin të njëjta me Vendimet 1505-1508, duke konfirmuar reduktimin e përshkallëzuar të vendosur në Shkurt 2011, me disa ndryshime për operatorin Plus Communication.

Sipas vendimeve të mësipërme tarifat e terminimit të Telekom Albania, Vodafone dhe Albtelecom janë reduktuar dhe më 1.09.2013 kanë arritur nivelin e koston 4.57 lek/minutë, ndërsa për Plus me vendimet e dates 4.07.2012 u vendos qe tarifa e terminimit te arrijë nivelin 4.57 lek/minutë më 1.09.2015.

AKEP me vendimet nr.2431-2435, date 13.03.2014, vendosi qe tarifat e terminimit te kater operatoreve te reduktoheshin gradualisht duke filluar nga 1.04.2014 per te arritur ne nivelin 1.48 lek/minute ne 1.01.2016, e cila eshte sa vlera mesatare e tarifave te terminimit ne vendet Evropiane qe kane aplikuar LRIC te paster ne vitin 2013.

Bazuar në gjetjet e analizes se tregut 2014, AKEP me Vendimet nr.2522-2526, datë 06.11.2014, percaktoi qe tarifa 1.48 lek/minute te fillonte te aplikohet qe prej dates 1.12.2014 per Vodafone, Telekom Albania dhe Albtelecom, ndersa tarifa e terminimit ne rrjetin Plus te qendronte ne vleren 6.52 lek/minute deri ne nje vendim tjetet te AKEP.

Bazuar ne procesin e shqyrtimit te ankimeve administrative te kater operatoreve celulare per vendimet e dates 6.11.2014, AKEP me Vendimin nr.2542, datë 13.03.2015, ndryshoi tarifen e terminimit ne rrjetin Plus (te percaktuar me vendimet e dates 6.11.2014), duke percaktuar nje glidepath (reduktim te pershkallezuar) ne menyre qe tarifa e terminimit ne rrjetin Plus te arrinte

² Bottom-Up Long Run Average Incremental Cost (Model Poshtë-Lart i Koston Mesatare Inkrementale Afatgjatë)

nivelin 1.48 lek/minute me date 1.01.2016. Reduktimi u percaktua te kryhej me dy faza te ndermjetme qe fillonin me 1.04.2015 dhe 1.07.2015.

AKEP në vijim të Vendimeve për monitorim të situates ne treg, bazuar në vlerësimin e rrethanave konkrete në treg, me VKD nr.2664, datë 14.01.2016, njoftoi operatorët për një pezullim 90 ditor në lidhje me fillimin e aplikimit të simetrisë me datë 1.01.2016.

AKEP me Vendim nr.2676, datë 14.04.2016, miratoi mbylljen e procesit te filluar me VKD 2664 dhe miratimin e rezultateve, duke vendosur datën 1 Prill 2016 si datë për vendosjen e simetrisë së MTR-ve për të gjithë operatorët.

Proceset gjyqesore

Sipermarresi Plus Communication sh.a ankimoi ne rruge gjyqesore Vendimin nr.2542, date 13.03.2015 duke kerkuar shfuqizimin e ndryshimeve te kryera nepermjet ketij vendimeve per tarifen e terminimit te thirrjeve ne rrjetin Plus dhe afatin e fillimit te aplikimit te detyrimit te mos-diskriminimit ne tarifate e thirrjeve on-net dhe off-net.

Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë me Vendimin nr.1567 datë 1.04.2016 ka pranuar kërkesë padine e Plus Communication. Gjykata Administrative e Apelit Tiranë me Vendimin Nr.2459 datë 9.09.2016, ka lene ne fuqi vendimin të Gjykates Administrative të Shkallës së Parë, Tirane.

AKEP ka depozituar në Gjykatën e Lartë recurs në lidhje me Vendimin Nr.2459 datë 9.09.2016 të Gjykatës Administrative e Apelit Tiranë dhe është në pritje të sqarimeve nga Gjykata e Lartë.

Vodafone, Telekom Albania dhe Albtelecom ankimuan Vendimin 2664/2016 dhe Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë me Vendimin Nr.80-2016-4342, datë 26.09.2016, pranoi kerkese padine e tre operatoreve. AKEP ka apeluar kete vendim ne Gjykatën Administrative te Apelit Tiranë dhe eshte ne pritje te vendimit te kesaj gjykate.

Plus Communication ankimoi ne rruge gjyqesore Vendimin 2676/2016 dhe Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë me Vendimin nr. 80-2016-5079, datë 31/10/2016, pranoi kerkese padine e Plus. AKEP ka apeluar kete vendim ne Gjykatën Administrative te Apelit Tiranë dhe eshte ne pritje te vendimit te kesaj gjykate.

Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë me Vendimin Nr. 09678-80-2016 datë 18.01.2017, me objekt “Sqarim dhe interpretim Vendimi”, ka bërë sqarimin në lidhje me vendimin e saj të datës 31.10.2016, se bazuar në vendimet e mëparshme të gjykatës administrative (datë 1.04.2016 dhe 9.09.2016), tarifa e terminimit e aplikueshme për Plus nga data 1.04.2015 është 6.52 lek/minutë.

Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, më datë 5.10.2017, me Vendimin Nr. 00 - 2017 – 1841, vendosi mospranimin e rekursit të paraqitur nga pala e paditur Autoriteti i Komunikimeve Elektronike dhe Postare (AKEP); rekursit të paraqitur nga Avokatura e Shtetit; rekursit të paraqitur nga personi i tretë shoqëria “Vodafone Albania”; rekursit të paraqitur nga personi i tretë shoqëria “Albtelecom” sh.a dhe rekursit të paraqitur nga personi i tretë shoqëria “Telekom Albania” sh.a, kundër vendimit nr. 2459, datë 09.09.2016 të Gjykatës Administrative të Apelit Tiranë.

Duke qënë në kushtet kur:

- Gjykata Administrative e Shkalles se Pare Tirane me vendimin Nr. 1567, date 01.04.2016 ka vendosur lënien në fuqi fuqi të tarifës së terminimit te PLUS ne nivelin 6.52 deri ne Analizen e radhes se tregut celular (vendim i lënë në fuqi edhe nga Gjykata Administrative e Apelit),
- AKEP nuk gëzon të drejtën për interpretim te vendimeve te gjyqesorit, dhe në vijim edhe të marrevshjeve midis vetë operatorëve celularë, në seksionet e mëposhtme si tarifë terminimi në rrjetin Plus Communication në periudhën 1.04.2015-31.12.2017 është dhënë vlera 6.52 lek/minutë.

3. Tarifat benchmark të terminimit në rrjetet celulare

Ky kapitull përmban informacion mbi dokumentat e KE dhe BEREC që kanë lidhje me tarifat e terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare. Në seksionin e parë përshkruhen elementet kryesore të rekomandimeve të KE për tarifatat e terminimit, ndërsa seksionet e tjera përmbajnë informacion në lidhje me tarifatat e terminimit në vendet e BE dhe BEREC dhe krahasime të këtyre tarifave me tarifatat e terminimit në Shqipëri. Tarifatat e terminimit në vendet e BE dhe BEREC në dokumentin “Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik”, të publikuar në Dhjetor 2016, janë përditësuar sipas dokumenteve më të fundit të publikuar nga BEREC, duke dhënë shënimet/sqarimet përkatëse.

1. Rekomandimi i KE 2009/396/EC dhe propozimi i KE 2016 për rishikimin e kuadrit rregullator

Komisioni Europian, BEREC në dokumenta të ndryshme ndër vite në lidhje me rregullimin e tarifave të terminimit në rrjetet celulare, ka rekomanduar përdorimin e modeleve LRIC (BU, TD apo kombinim të tyre). Komisioni Europian në rekomandimin më të fundit për orientimin në kosto të tarifave të terminimit, *Rekomandimi i KE i datës 7 Maj 2009 mbi trajtimin rregullator të tarifave të terminimit në rrjetet fikse dhe celulare në BE (2009/396/EC)*, ka rekomanduar autoriteteve rregullatore, midis të tjerave:

- Përcaktimin e tarifave të terminimit bazuar në kostot e ofrimit nga një operator eficient. Kjo nënkupton gjithashtu që tarifatat duhet të jenë simetrike;
- Vlerësimi i kostove efiente të bazohet në kostot korrente dhe përdorimin kostove afatgjate inkrementale me metodën BU, si metodologjia e duhur e kostove;
- Rregullatorët mund të përdorin krahasimin e rezultateve të modelit BU me model TD, i cili përdor të dhëna të audituara për të përmirësuar konsistencën e rezultateve dhe mund të bëjnë rregullimet e nevojshme;
- Si inkrement të përdoret shërbimi me shumicë i terminimit që i shitet operatorëve të tjerë dhe jo gjithë shërbimet si në rastin LRIC+;
- Asimetri mund të përdoret në raste kur mund të demonstrohet se hyrësit e rinj kanë dizavantazh në raport me operatorët e tjerë.
- Vendet që nuk kanë mundësi për aplikim modeli kostosh LRIC të pastër mund të përdorin metodën benchmark duke i'u referuar vlerave në vendet që kanë aplikuar modelin LRIC të pastër.

Zgjedhjet e dhëna nga KE në këtë rekomandim kanë ndikim në rezultatet e modeleve BULRIC të aplikuar më parë, dhe modeli i llogaritjes së kostove me zgjedhjet e përfshira në këtë rekomandim tashme njihet si LRIC i pastër (pure LRIC).

Ky rekomandim është zbatuar gjerësisht tashmë në vendet e BE dhe njëkohësisht ka filluar implementimi edhe në disa vende të rajonit. Seksioni 3.2.2 trajton aplikimin LRIC të pastër në Europë.

Propozimi i KE per rishikimin e kuadrit rregullator te komunikimeve elektronike

KE nëpërmjet dokumentit të datës 14.09.2016, COM(2016) 590 final 2016/0288 (COD) “*Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the European Electronic Communications Code*”,³ ka propozuar për rishikimin e direktivave të komunikimeve elektronike nëpërmjet hartimit të Kodit European të Komunikimeve Elektronike. Në lidhje me terminimin e thirrjeve në rrjetet celulare, KE ka propozuar ndër të tjera që:

- Në rastet kur autoriteti rregullator kombëtar për operatorët me FNT për terminimin e thirrjeve vendos masën e kontrollit të tarifës dhe orientimit në kosto, rregullatori duhet të përcaktojë tarifa maksimale simetrike për terminimin bazuar në kostot e një operator eficient.
- KE do të përcaktojë një çmim tavan për terminimin e thirrjeve në rrjetet celulare, i cili nuk do të jetë më i madh se 1.23 eurocent/minutë
- Metodologjia e kostove duhet të bazohet në kostot korrente dhe në modelin Bottom-Up duke përdorur kostot LRIC të lidhura me trafikun për ofrimin e shërbimit të terminimit palëve të tjera.
- KE, në bashkëpunim me BEREC, do të përcaktojë specifikime për modelin e kostove dhe metodologjia e kostove dhe çmimi tavan për terminimin do të rishikohen çdo 5 vjet nga Komisioni.

KE në lidhje me çmimin tavan të propozuar shpjegon se modelet LRIC të pastër kanë prodhuar vlera të kostove që variojnë nga 0.4045 në 1.226 eurocent për minutë. Rishikimi i direktivave të KE është ende në proces miratimi.

2. Niveli mesatar i tarifave të terminimit në vendet e BE dhe BEREC

Për sa i përket nivelit të tarifave mesatare të aplikuara në vendet e BE dhe BEREC, AKEP ka grumbulluar informacion duke i'u referuar burimeve të mëposhtëme:

- Të dhënat e publikuara nga BEREC për tarifën e terminimit në rrjetet celulare.
- Të dhëna të publikuara nga BEREC dhe Cullen International në lidhje me metodën e rregullimit të MTR-ve.

AKEP në dokumentat e mëparshme për tarifën benchmark të terminimit në rrjetet celulare ka përdorur të dhëna të publikuara nga KE dhe nga BEREC. Të dhënat më të fundit të publikuara nga KE në lidhje me tarifën e terminimit në vendet e BE, përmbajnë tarifën e aplikuara në 28 vendet anëtare të BE në vitin 2014, dhe KE nuk ka publikuar më të dhëna për këtë tregues në faqen eeb për axhendën digjitale. Të dhëna më të përditesuara dhe detajuara për tarifën e terminimit në vendet e BE-së tashmë mund të gjenden në publikimet e BEREC, dhe AKEP në këtë dokument i referohet kryesisht këtij burimi të dhënash në lidhje me tarifën e terminimit të aplikuara në vendet e BE dhe BEREC dhe metodën e përdorur për rregullimin e tyre.

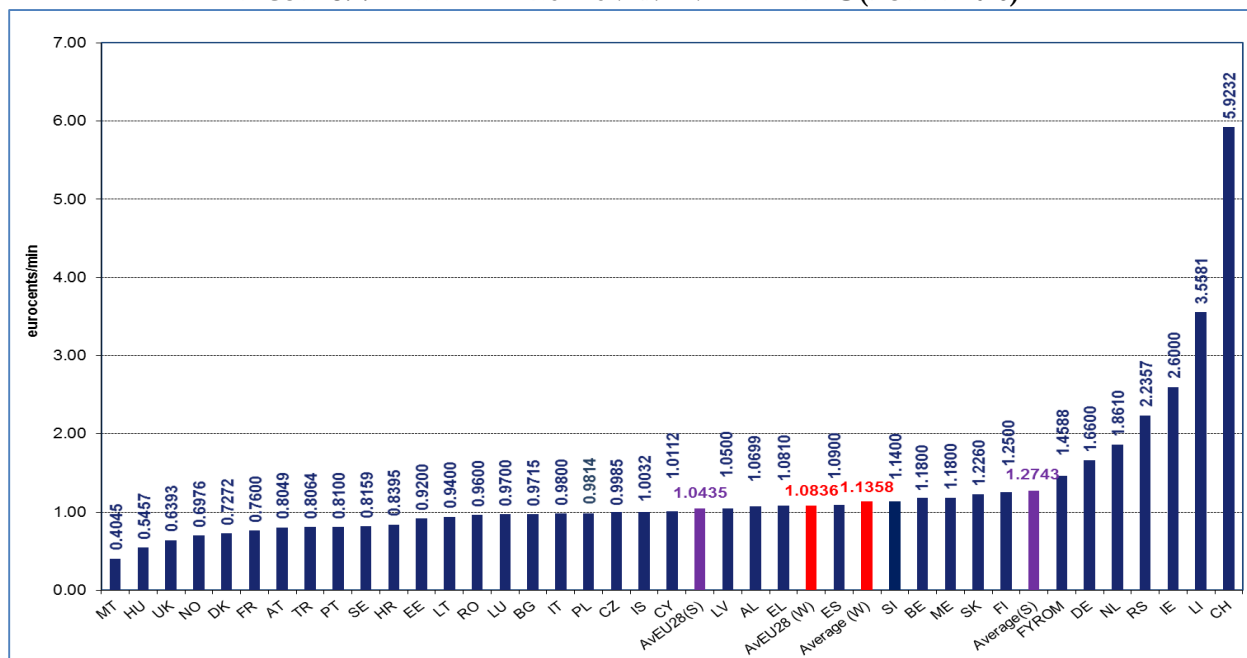
³ Propozimet e KE për rishikimin e kuadrit rregullator do të jenë objekt i këshillimit me palët e interesuara dhe parashikohet që të miratohen nga Parlamenti dhe Këshilli European fundi i vitit 2017.

Tarifat mesatare të terminimit celular (MTR) në vendet e BE/BEREC

BEREC kryen publikime periodike të tarifave mesatare të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare të vendeve që bëjnë pjesë në BEREC. Në listen e vendeve që publikon BEREC aktualisht përfshihen 37 vende ku bëjnë pjesë 28 vendet anëtare të BE, vendet e zonës EEA dhe disa vende me statusin kandidat për anëtar në BE. Publikimet janë cdo gjashtë muaj dhe dokumenti i fundit i publikuar nga BEREC, në kohën e nxjerrjes në këshillim publik të dokumentit për MTR nga AKEP në Dhjetor 2016 ishte dokumenti *BoR (16) 218 “Termination rates at European level-July 2016” December 2016*,⁴ i cili paraqet situatën e tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare (MTR) më 1 Korrik 2016.⁵ Dokumenti i BEREC përveç nivelit mesatar të tarifave të terminimit përmban informacion të detajuar edhe për tarifën e terminimit sipas operatorëve në çdo vend dhe metodën e aplikuar për rregullimin e tarifës së terminimit celular, përfshirë aplikimin e LRIC të pastër si dhe ‘glide path’ të parashikuar nga autoritetet rregullatore përkatëse.

Figura e mëposhtme paraqet tarifën mesatare të terminimit MTR në secilin prej vendeve të BEREC të aplikuara më 1 Korrik 2016, si dhe tarifën mesatare në nivel BE 28 dhe në të gjitha vendet e BEREC (37 vende). Në këtë publikim për herë të parë përfshihet dhe Shqipëria⁶ si vend që aderohet në BEREC.

FIGURA 3.1: TARIFAT MTR SIPAS VENDEVE TE BEREC (KORRIK 2016)

Burimi: BEREC, BoR (16) 218, Dhjetor 2016

⁴ http://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/6603-termination-rates-at-european-level-july-2016

⁵ Për të ruajtur karahuseshmërinë me dokumnetin e nxjerrë në këshillim publik të benchmark Përditësimi sipas dokumnetit më të fundit të BEREC për Korrik 2017 është dhënë në një seksion më vehte më poshtë

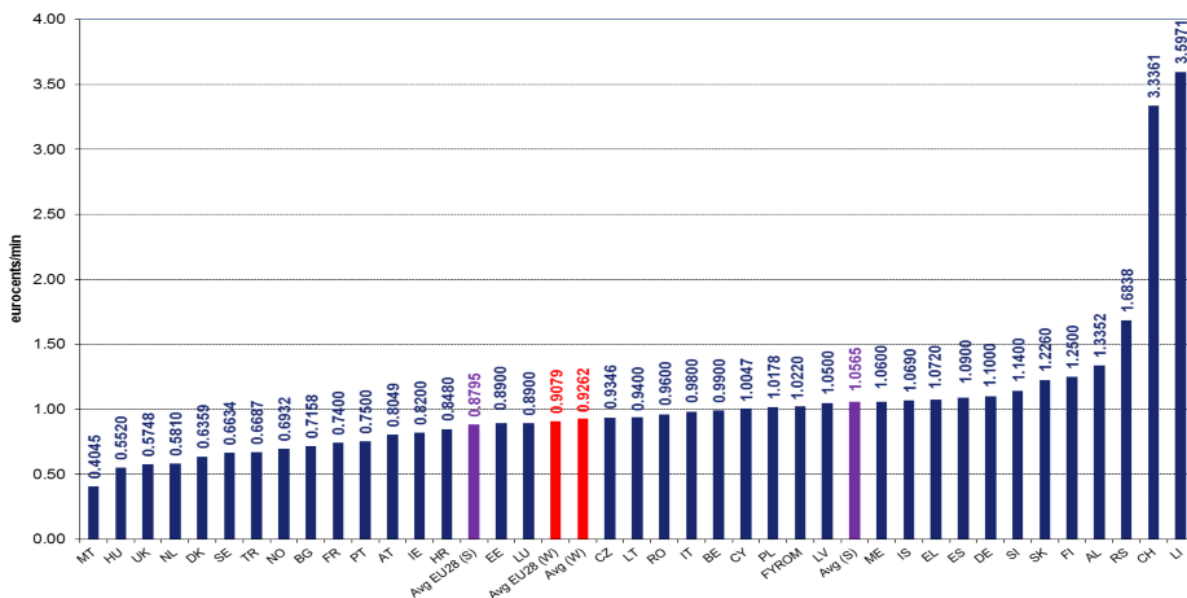
⁶ Për Shqipërinë tarifa e terminimit më 1.07.2016 është raportuar në nivelin 1.48 lek/minutë për të katër operatorët sipas vendimeve të AKEP, me shënimin se tarifa e terminimit në rrjetin Plus Communication është objekt i Vendimeve të Gjykatave të RSH.

Nga të dhënat vihet re se tarifat MTR në vendet BEREC variojnë nga 0.4 eurocent në Maltë në 5.9 eurocent në Zvicër (vend që nuk bën rregullim ex-ante të MTR-ve). Tarifat mesatare në vendet e BE dhe BEREC variojnë nga 1.04 eurocent/min, që është mesatarja e thjeshtë aritmetike në 28 vendet anëtare të BE (AvEU28(S)) deri në 1.27 eurocent/min që është mesatarja e thjeshtë aritmetike e 37 vendeve të BEREC (Average S). Tarifa e terminimit në Shqipëri është pak më e lartë se mesatarja e thjeshtë në vendet e BE, por më e ulët se tre mesataret e tjera të përlogarituar nga BEREC.

Figura e mëposhtme përmban një përditësim të informacionit mbi tarifën benchmark të MTR në vendet e BE dhe BEREC deri në Korrik 2017 sipas dokumentit më të fundit të BEREC BoR (17) 227 “Termination rates at European level-July 2017” 7 December 2017.⁷

FIGURA 3.2 TARIFAT MTR SIPAS VENDEVE TE BEREC (KORRIK 2017)
MTR per country – July 2017 (eurocents per minute of service)

Figure 2 MTRs

Source: NRAs, BEREC

Burimi: BEREC, BoR (17) 227, Dhjetor 2017

3. Tarifa mesatare MTR e vendeve që kanë aplikuar LRIC të pastër

Në vijim të vendim-marrjeve të AKEP në Mars 2014 e në vijim për rregullimin e tarifave të terminimit në rrjetet celulare në Shqipëri bazuar në tarifën benchmark të vendeve të BE/Europiane që kanë aplikuar modelin BULRIC i pastër (Pure BU-LRIC), në këtë seksion AKEP paraqet informacion të përditësuar në lidhje me aplikimin e këtij modeli dhe nga vendet

⁷ http://www.berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/7524-termination-rates-at-european-level-july-2017

anëtare të BEREC dhe vlerat përkatëse mesatare, që mund të perdoren si benchmark për rregullimin e MTR-ve në Shqipëri.

Tabela e mëposhtme paraqet vlerat e tarifave të terminimit në 37 vendet që raporton BEREC, më 1.07.2016-1.07.2017. Informacioni është marrë nga 2 raportet e BEREC të publikuar në Dhjetor 2016 dhe Dhjetor 2017.

TABELA 3.1: MTR DHE APLIKIMI I LRIC I PASTËR BEREC 2016-2017

Nr.	Shteti	Modeli (1.07.2017)	Tarifa e terminimit (eurocent/min)		
			1.07.2016-31.12.2016	1.01.2017-30.06.2017	1.07.2017-31.12.2017
1	AT	Pure BU-LRIC	0.8049	0.8049	0.8049
2	BE	Pure BU-LRIC	1.1800	1.1800	0.9900
3	BG	Pure BU-LRIC	0.9715	0.9715	0.7158
4	CZ	Pure BU-LRIC	0.9985	0.9985	0.9346
5	DK	Pure BU-LRIC	0.7272	0.7272	0.6359
6	EL	Pure BU-LRIC	1.0810	1.0810	0.9820
7	ES	Pure BU-LRIC	1.0900	1.0900	1.0900
8	FR	Pure BU-LRIC	0.7600	0.7400	0.7400
9	HR	Pure BU-LRIC	0.8395	0.8395	0.6326
10	HU	Pure BU-LRIC	0.5457	0.5457	0.5520
11	IT	Pure BU-LRIC	0.9800	0.9800	0.9800
12	LU	Pure BU-LRIC	0.9700	0.9700	0.8900
13	MT	Pure BU-LRIC	0.4045	0.4045	0.4045
14	NO	Pure BU-LRIC	0.6976	0.6976	0.6932
15	PL	Pure BU-LRIC	0.9814	0.9814	1.0178
16	PT	Pure BU-LRIC	0.8100	0.8100	0.7500
17	RO	Pure BU-LRIC	0.9600	0.9600	0.9600
18	SE	Pure BU-LRIC	0.8159	0.7426	0.6634
19	SI	Pure BU-LRIC	1.1400	1.1400	1.1400
20	SK	Pure BU-LRIC	1.2260	1.2260	1.2260
21	UK	Pure BU-LRIC	0.6393	0.6323	0.57483
22	IE*	Pure BU-LRIC	2.6000/0.8200	0.8200	0.8200
23	AL**	Benchmark BU-LRIC	1.0699	1.0699	1.3352
24	CY	Benchmark BU-LRIC	1.0112	0.9900	0.9900
25	EE	Benchmark BU-LRIC	0.9200	0.9200	0.9200
26	IS	Benchmark BU-LRIC	1.0032	0.8813	1.069
27	LT	Benchmark BU-LRIC	0.9400	0.9400	0.9400
28	LV	Benchmark BU-LRIC	1.0500	1.0500	1.0500
29	FI	other (FDC/FAC)	1.2500	1.2500	1.2500

30	CH	Not regulated	5.9232	5.9232	3.3361
31	NL	Pure BU-LRIC	1.8610	1.8610	0.5810
32	DE	Pure BU-LRIC	1.6600	1.6600	1.1000
33	MK	TD LRIC	1.4588	1.4588	1.0220
34	TR	BU LRAIC+	0.8064	0.8064	0.6687
35	LI	Benchmarking	3.5581	3.5581	3.5971
36	RS	Benchmarking	2.2357	1.6829	1.6838
37	ME	TD LRIC	1.1800	1.1800	1.0600
Mesatare		Eurocent	0.8838	0.8792	0.8283
Pure BU-LRIC		LEK	1.22	1.20	1.11

*Në Irlandë (IE) aplikimi i vlerës 0.82 eurocent sipas modelit Pure BULRIC ka filluar të aplikohet nga Shtatori 2016.

**Për MTR të Shqipërisë në 2 dokumentat e cituar të BEREC janë dhënë sqarimet e duhura.

Nga tabela vihet re se deri në Korrik 2016 modeli LRIC i pastër (Pure BU-LRIC) është aplikuar në 21 vende, ndërsa deri në fund të vitit 2016 është shtuar edhe Irlanda, duke e çuar në 22 numrin e vendeve që kanë aplikuar këtë model kostoje për tarifën e terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare. Tarifa mesatare e këtyre 22 vendeve për vitin 2016 është 0.8838 eurocent/minutë apo 1.22 lek/minutë (kursi i këmbimit i përdorur 1 Euro=138.33 lek si edhe në raportin e BEREC). Në disa vende rregullatorët kanë vendosur për aplikim të glide path, dhe tabela pasqyron edhe vlerat që do aplikohen në gjashtëmuorin e parë 2017. Ndryshimi midis dy periudhave është i vogël dhe mesatarja në eurocent për 22 vendet me model kostoje Pure BULRIC është 0.8792 eurocent, ndërsa në lek është 1.20 lek/minutë (duke përdorur kursin e këmbimit të publikuar nga BEREC për MTR më 1.01.2017).

Sipas dokumentit më të fundit të BEREC për MTR në Korrik 2017, nga 37 vende 24 prej tyre tashmë kanë aplikuar modelin Pure LRIC dhe mesatarja e MTR të këtyre vendeve rezulton 1.11 lek/minutë.

Siç mund të vihet re edhe nga tabela, 6 vende (përfshirë Shqipërinë) rregullojnë tarifën e terminimit në rrjetet celulare duke përdorur tarifën benchmark nga vendet që kanë aplikuar modelin 'Pure-BULRIC'. Tarifën e këtyre vendeve janë përcaktuar nga rregullatorët përkatës në momente të ndryshme kohore duke përdorur informacionin e disponueshëm për aplikimin e modelit Pure BULRIC në vendet e tjera europiane/BE. Në Shqipëri, AKEP ka përcaktuar vlerën 1.48 lek/minutë në vitin 2014 duke përdorur tarifën mesatare prej 1.0550 eurocent⁸ të 13 vendeve që kishin aplikuar modelin Pure BULRIC deri në fund të vitit 2013. Rregullimi më i fundit i bazuar në metodën 'benchmark pure BULRIC' është kryer në Islandë, e cila ka përllogaritur vlerën benchmark prej 0.8813 eurocent/min në Gusht 2016 dhe kjo vlerë do aplikohet duke filluar nga Janari 2017. Vlera benchmark e përllogaritur nga Islanda është shumë afërt me mesataren e llogaritur nga AKEP në tabelën e mësipërme në eurocent, ndërsa është e njëjtë me vlerën e shprehur në Lek me dy shifra pas presjes dhjetore (1.22 lek sipas Kursit të Këmbimit në Korrik 2016).

⁸ Ndryshimi nga 1.0550 eurocent në 1.0699 eurocent për MTR e Shqipërisë vjen për shkak të ndryshimit të kursit të këmbimit euro/lek.

4. Përmbledhje e tarifave mesatare (benchmark)

Tabela e mëposhtëme paraqet një përmbledhje të tarifave mesatare benchmark të diskutuara se seksionet e mëparshme.

TABELA 3.2: VLERAT MESATARE TË TARIFAVE TË TERMINIMIT CELULAR (BENCHMARK JULY 2016-JULY 2017)

	Jul-16		Jan-17		Jul-17	
	Eurocent	LEK	Eurocent	LEK	Eurocent	LEK
Average BEREC (Pure LRIC)	0.8838	1.22	0.8792	1.20	0.8283	1.11
Average EU28(S)	1.0435	1.44	0.9372	1.28	0.8795	1.18
Average EU28 (W)	1.0836	1.50	0.9480	1.29	0.9079	1.22
Average BEREC 37(S)	1.1358	1.57	0.9692	1.32	0.9262	1.24
Average BEREC 37(W)	1.2743	1.76	1.0991	1.50	1.0565	1.42
Albania (AVG 3 MNO)	1.0699	1.48	1.0874	1.48	1.1014	1.48
Ndryshimi BEREC (Pure LRIC)/Albania	-17%	-18%	-19%	-19%	-25%	-25%

Burimi: Dokumentat e BEREC dhe llogaritje të AKEP

Nga tabela e mësipërme si dhe nga informacioni i seksioneve të mëparshme mund të arrihet në përfundimet se:

- Tarifa mesatare e thjeshtë e 28 vendeve anëtare të BE në 1 Korrik 2016 ishte 1.44 lek/minutë, ndërsa tarifa mesatare e ponderuar ishte 1.50 lek/minutë. Këto vlera janë shumë të përafërta me nivelin aktual të MTR në Shqipëri prej 1.48 lek/minute, me ndryshim +1% dhe -2%;
- Tarifa mesatare e thjeshtë e 37 vendeve të BEREC (që përfshin edhe vende të rajonit dhe Shqipërinë) më 1 Korrik 2016 ishte 1.57 lek/minutë, ndërsa mesatarja e ponderuar 1.76 lek/minutë. Këto vlera janë 6% dhe 19% më të larta se niveli aktual prej 1.48 lek/minutë në Shqipëri;
- Niveli mesatar i tarifave të terminimit në vendet e BEREC në Korrik 2016 është reduktuar me 43% (mesatarja e thjeshtë) dhe 22% (mesatarja e ponderuar) në krahasim me Korrik 2013;
- Deri në vitin 2013 nga 34 vende të BEREC, 13 vende kishin aplikuar tarifën e terminimit celular bazuar në modelin e kostove BU-LRIC të pastër, dhe vlera mesatare ishte 1.055 eurocent/minutë apo 1.48 Lek/minute;
- Deri në vitin 2016 nga 37 vende të BEREC, 22 vende kanë aplikuar modelin BU-LRIC të pastër, dhe 6 vende kanë aplikuar benchmark mbi tarifën e aplikuar në vendet me këtë model kostoje.
- Tarifa mesatare e terminimit e 22 vendeve që kanë aplikuar modelin BU LRIC të pastër deri në fund të vitit 2016 është 0.8838 eurocent/minutë, apo 1.22 lek/minute.
- Tarifat e terminimit në rrjetet celulare janë simetrike në pothuajse të gjitha vendet e BEREC që prej vitit 2013, me përjashtim të 3 vendeve, por edhe këto me specifika të veta dhe me nivele shumë të ulëta të asimetrisë në terma absolute.

Nga përditësimi i tarifave benchmark të MTR në Korrik 2017 rezulton se:

- Tarifa mesatare e thjeshtë e 28 vendeve anëtare të BE në 1 Korrik 2017 ishte 1.18 lek/minutë, ndërsa tarifa mesatare e ponderuar ishte 1.22 lek/minutë. Këto vlera janë 18-20% më të ulëta se niveli aktual i MTR në Shqipëri prej 1.48 lek/minute;

- Tarifa mesatare e thjeshte e 37 vendeve të BEREC (që përfshin edhe vende të rajonit dhe Shqipërinë) më 1 Korrik 2017 ishte 1.24 lek/minutë, ndërsa mesatarja e ponderuar 1.42 lek/minutë. Këto vlera janë respektivisht 16% dhe 4% më të ulëta se niveli aktual prej 1.48 lek/minutë në Shqipëri;
- Deri në Korrik 2017 nga 37 vende te BEREC, 24 vende kanë aplikuar modelin BU-LRIC të pastër, dhe 6 vende (përfshirë Shqipërinë) kanë aplikuar benchmark mbi tarifat e aplikuar në vendet me këtë model kostoje.
- Tarifa mesatare e terminimit e 24 vendeve që kanë aplikuar modelin BU LRIC të pastër deri në Korrik 2017 është 0.8283 eurocent/minutë, apo 1.11 lek/minute krahasuar me 1.22 lek/minutë që ishte deri në fund të vitit 2016.
- Tarifat mesatare ne vendet e BE dhe BEREC në Korrik 2017 janë reduktuar me 6-18% në krahasim me Korrik 2016 (krahasimi në vlerat në eurocent) dhe këto tarifa mesatare (të shprehura në lek) në Korrik 2017 janë 4-25% më të ulëta se tarifa 1.48 lek/minutë.

5. Asimetria/Simetria e MTR ne vendet BE/BEREC

Rekomandimi i vitit 2009 te KE për tarifat e terminimit rekomandoi përdorimin metodës Pure BULRIC për tarifat e terminimit në rrjete celulare dhe fikse, përfshirë aplikimin e tarifave simetrike. Seksioni i mëparshëm evidentoi se përdorimi i modelit Pure BULRIC dhe benchmarkut sipas këtij modeli është rritur ndjeshëm, dhe tashme ato përdoren në 28 vende nga 37 vende të BEREC. Raporti i BEREC 2016 paraqet gjithashtu informacion për nivelin e MTR-ve për secilin operator rrjeti celular dhe MVNO në vendet përkatëse, ku mund të evidentohet aplikimi ose jo i asimetrisë dhe niveli i saj. Nga ky informacion rezulton se nga 37 vende të BEREC vetëm në 3 vende (Zvicër, Qipro dhe Turqi) aplikohet ende asimetri në tarifat e terminimit në rrjetet celulare. Tabela e mëposhtme paraqet informacionin e publikuar nga BEREC si dhe nivelin e asimetrisë së perlogaritur nga AKEP për këto 3 vende.

TABELA 3.3: VENDET ME TARIFA TERMINIMI ASIMETRIKE KORRIK 2016

Country	Operator	Average effective prices (€cent)	Subscribers	Country total subscribers	Market Share %	Niveli i Asimetrisë	
						Ne perqindje	Ne lek
CH	Swisscom	5.4283	6,561,442	10,711,066	61.26%		
	Sunrise	6.7056	2,413,228		22.53%	24%	1.77
	Salt	6.7056	1,736,396		16.21%	24%	1.77
CY	Cyta	0.99	689,406	1,135,324	60.72%		
	Primetel	1.39	60,657		5.34%	40%	0.55
	MTN	0.99	376,504		33.16%		
TR	Turkcell	0.7643	32,573,556	73,650,996	44.23%		
	Vodafone	0.7888	23,044,383		31.29%	3%	0.03
	Avea	0.9049	18,033,057		24.48%	18%	0.19

Burimi: BEREC dhe llogaritje të AKEP.

Nga tabela vihet re se niveli i asimetrisë në këto tre vende varion nga 3% në Turqi në 40% në Qipro, ndërsa niveli absolut i diferencës në tarifa varion nga 0.03 Lek në Turqi në 1.77 Lek në Zvicër.

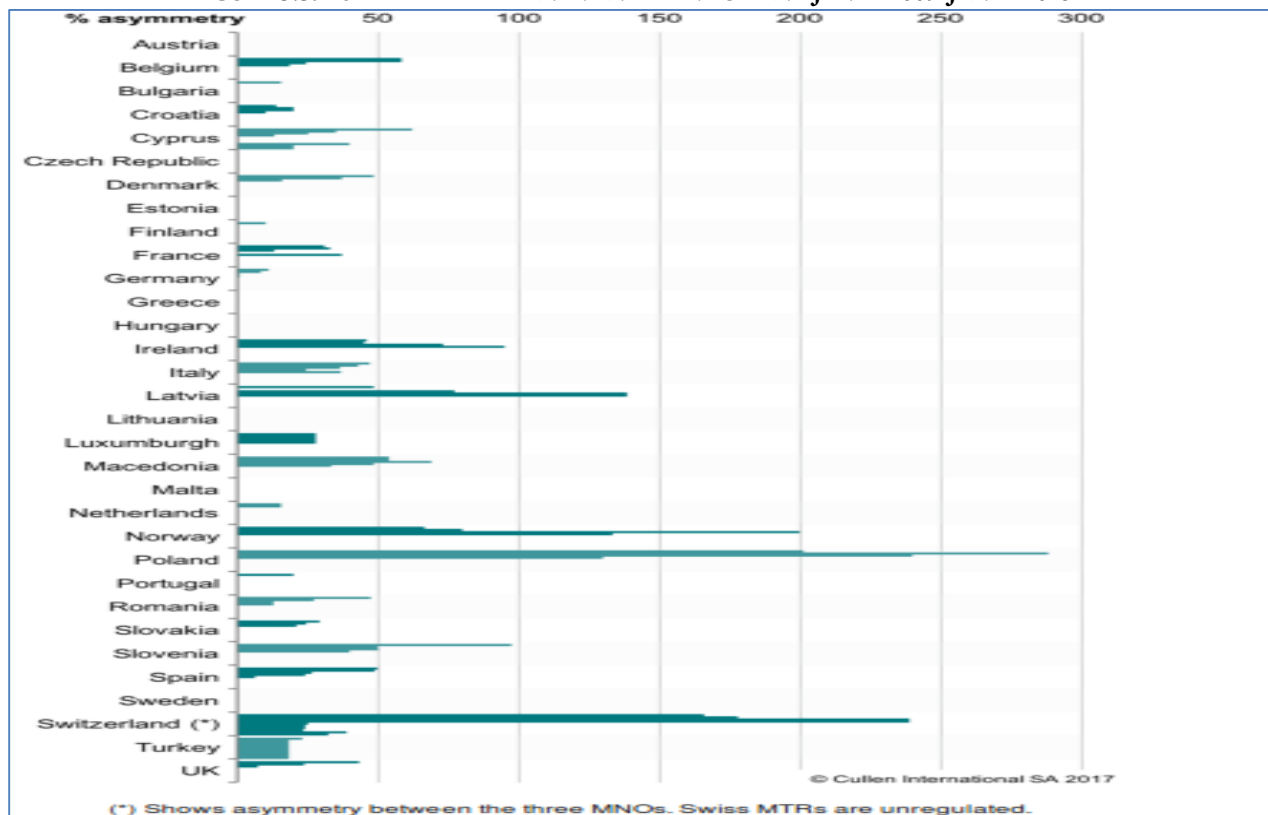
Në Zvicër (CH) aplikohet asimetri prej 24% midis dy operatoreve më të vegjel dhe operatorit lider me 61% pjesë tregu në pajtimtarë. Megjithatë, në Zvicër tarifat MTR nuk janë objekt rregullimi ex-ante, ato rregullohen vetëm ex-post në rast të mos-marrveshjeve midis operatorëve. Niveli i tarifave MTR të Zvicres është shumë herë më i lartë se në vendet e tjera europiane.

Në Qipro niveli i asimetrisë për operatorin më të vogël në treg është 40%. Primetel ka filluar ofrimin e shërbimeve celulare në vitin 2014 dhe sipas vendimit të rregullatorit në vitin 2015 asimetria për vitin 2016 është 40%, për vitin 2017 do jetë 20% dhe në Janar 2018 tarifat e këtij operatori do jenë simetrike me dy operatorët e tjere.

Në Turqi, aplikohet asimetri midis dy operatorëve më të vegjel dhe operatorit lider në nivel 3% dhe 18%. Kjo asimetri ka vite që aplikohet bazuar në vendimet e rregullatorit në vitin 2013. Niveli i asimetrise në vlerë absolute është shumë i ulët, 0.03 dhe 0.19 lek, për shkak se niveli i tarifave të terminimit të tre operatorëve janë afërsisht ose më të ulëta se niveli mesatar në vendet që aplikojnë Pure BULRIC.

Për sa i përket historikut më të gjatë të asimetrisë në vende të tjera, figura e mëposhtëme paraqet asimetrinë e aplikuar në MTR në vendet evropiane më 1 Janar në periudhën 2009-2018, nga ku mund të vihet re se përqindja e asimetrisë e aplikuar në 8 vende ka qenë edhe më e lartë se 50% (rekomandimi i ERG) madje në katër vende edhe 100% deri afërsisht 300%.

FIGURA 3.3: ASMITERIA E MTR NË VENDET EVROPIANE JANAR 2009-JANAR 2018

Burimi: Cullen International (Dhjetor 2017)

Të dhënat e mësipërme tregojnë për një variacion të madh të asimetrisë së aplikuar në 2009-2018 dhe diskutimi për asimetrinë e MTR dhe lidhjen me pjesët e tregut apo faktorë të tjerë që ndikojnë në racionalitetin e vendosjes së asimetrisë/simetrisë së MTR rezulton se është specifik për çdo vend dhe varet nga një sërë faktorësh të cituar edhe nga ERG (sot BEREC) në dokumentin *ERG's Common Position on symmetry of fixed call termination rate and symmetry of mobile call termination rates*, ERG (07) 83 final 080312.

4. Rishikimi i tarifave të terminimit në rrjetet celulare në Shqipëri

Siç është evidentuar në seksionin e Hyrjes, AKEP (më parë ERT) përgjate viteve 2006-2016 ka përdorur një sërë mënyrash të rregullimit të tarifave në rrjetet celulare:

- nëpërmjet procedurave të zgjidhjes se mos-marrvshjeve duke përcaktuar çmime maksimale për tarifën e terminimit celular;
- nëpërmjet statusit së FNT dhe rregullimit të nivelit maksimal të tarifave të terminimit celular, bazuar:
 - o Në nivelet mesatare të tarifave të terminimit në vendet e BE dhe/ose normës së ndryshimit të tyre;
 - o Në rezultatet e modelit të kostove BULRAIC + të përgatitur në vitin 2010
 - o Në nivelin mesatar të tarifave të terminimit në vendet europiane që kanë aplikuar modelin e kostove Pure BURIC: viti 2014 e në vijim
 - o Në përdorimin e reduktimit të përshkallëzuar (glide path) për të arritur në nivelin e suar (benchmark ose kosto BULRAIC).

Rekomandimi i KE i datës 7 Maj 2014, në pikën 12 të tij trajton rastin e vendeve me kapacitete dhe kohë të kufizuar për ndërtimin e modelit LRIC të pastër, duke rekomanduar që këto vende të aplikojnë metoda alternative (si benchmark), por rezultatet e tyre nuk duhet të jenë më të mëdha se tarifa mesatare e terminimit e vendosur nga Autoritetet Rregullatore që kanë aplikuar metodologjinë e LRIC të pastër. AKEP në vitin 2014, në dokumentin dhe vendimet e Mars 2014 përlllogarit nivelin e tarifës mesatare në vendet që kishin aplikuar BULRIC të pastër dhe kreu rregullime me glide path të tarifave të terminimit për të arritur nivelin benchmark të llogarit. Gjatë kësaj periudhe numri i vendeve që kanë aplikuar modelin e kostove BULRIC i pastër është rritur nga 13 në vitin 2013 në 22 në vitin 2016, dhe 24 vende deri në Korrik 2017 si dhe 5 vende të tjera, si edhe Shqipëria rregullojnë tarifën e terminimit celulare bazuar në tarifën benchmark të vendeve që aplikojnë model kostoje BULRAIC të pastër.

AKEP nëpërmjet vendimeve të Analize së tregut në Nëntor 2014 rishikoi grafikun e reduktimit të përshkallëzuar (glide path) të përcaktuar në Mars 2014, duke përshpejtuar arritjen e nivelit benchmark prej 1.48 lek/minute për Vodafone Albania, Telekom Albania dhe Albtelecom.

Ky përshpejtim u krye në kushtet e vendosjes se masave të tjera rregulluese për FNT, dhe sidomos për të adresuar problematikën e diskriminimit në tarifën e thirrjeve on-net/off-net.

Detyrimet e vendosura për FNT në 2014 dhe rishikimi i tyre në Mars 2015 janë përshkruar në këtë dokument të analizës së tregut 2016, përfshirë efektin pozitiv në tregun me pakicë në lidhje me trafikun dhe tarifën e thirrjeve on-net/off-net, por edhe mos-dhënie efektesh në lidhje me pjesët e tregut.

AKEP vlerëson së këto efekte pozitive kanë ardhur si pasojë e zbatimit të detyrimit të mos-diskriminimit në tarifatat on-net/off-net i shoqëruar me reduktime të ndjeshme të tarifave të terminimit të katër operatorëve celularë.

1. Metoda e rregullimit të MTR

Sipas nenit 57 të ligjit 9918, **Metoda e rregullimit të tarifave:**

1. AKEP-i zbaton rregullimin e tarifave nëpërmjet metodave të mëposhtme:

- a) përcaktimit të nivelit minimal ose maksimal të tarifave;
- b) korigjimit të ecurisë së tarifave, duke përcaktuar kushte të tilla si:
 - i) kufirin maksimal të normës së ndryshimit (rritjes/uljes) të mundshëm të tarifës brenda një periudhe të caktuar kohe;
 - ii) raportin maksimal të rritjes së tarifës, që imponohet nga rritja e çmimeve të elementeve përbërëse (inputeve), brenda një periudhe kohe të caktuar;
 - iii) procedura, që do të përdoret për përcaktimin ose llogaritjen e tarifës, përfshirë detyrimin për orientimin në kosto, përcaktimin e kostove eficientë, që mundëson realizimin e një fitimi të arsyeshëm;
- c) përcaktimin e një periudhe kohore, në asnjë rast më të gjatë se 12 muaj, gjatë së cilës ndalohet rritja e tarifave mbi nivelin aktual të tyre në një treg përkatës.

2. Në rregullimin e tarifës, bazuar në pikën 1 të këtij neni, AKEP-i vlerëson edhe të dhënat më të fundit për:

- a) praktikën më të mirë të vendeve të BE-së;
- b) tarifatat mesatare të vendeve të BE-së;
- c) tarifatat e vendeve të rajonit me zhvillim të ngjashëm me Republikën e Shqipërisë;
- ç) raportet ndërmjet tarifave të shumicës dhe pakicës;
- d) normën e fitimit të arsyeshëm, të realizuar nga sipërmarrësit e tjerë të komunikimeve elektronike në vendet e BE-së dhe në vendet me zhvillim të ngjashëm me Republikën e Shqipërisë.

3. Metodatat e rregullimit të tarifave mund të jenë të kombinuara.

4. Sipërmarrësit, që kanë detyrimin për të zbatuar detyrimet e veçanta dhe rregullimin e tarifave, sipas pikave 1 dhe 2 të nenit 56, duhet të aplikojnë paraprakisht në AKEP për miratimin e tarifave, sipas kushteve dhe afateve të përcaktuara në vendimin e AKEP-it për rregullimin e tarifave.

5. AKEP-i ose një ekspertizë kontabël e pavarur e përzgjedhur nga ajo, verifikon përputhshmërinë e tarifave nën rregullim me metodën dhe kushtet e përcaktuara për rregullimin e tarifave.

AKEP vlerëson se mënyra më efektive dhe më e mirë për rregullimin e tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetet celularë është metoda e përcaktimit të nivelit maksimal të tyre, prapas pikës 1/a të nenit 57. Në lidhje me informacionin që duhet të përdoret për përcaktimin e nivelit maksimal të tarifave të terminimit celular, AKEP gjykon si alternativë më të mirë përdorimin e tarifave benchmark dhe praktikave më të mira në vendet e BE dhe rajonit (BEREC-që përfshin vendet e BE si dhe disa vende të rajonit). Rregullimi i tarifave sipas nivelit benchmark (mesatar) është një praktikë e ndjekur nga AKEP më parë si dhe një praktikë e lejuar nga Ligji 9918, Neni 7, pika 1 dhe neni 57, pikat 1/a dhe 2.

2. Benchmark i përshtatshëm për MTR

Në lidhje me zgjedhjen e mësipërme, AKEP vlerëson se disa nga zgjedhjet kryesore që duhen bërë janë:

1. Përdorimi si benchmark i Nivelit mesatar të MTR në vendet e BE (AVG EU 28) apo Niveli mesatar i tarifave në vendet e BEREC që kanë aplikuar modelin e kostove Pure BULRIC;
2. Si referencë për nivelin benchmark të jetë niveli i MTR në vitin 2016 (sipas këshillimit publik në Dhjetor 2016) apo niveli benchmark i MTR në Korrik 2017 (përditësimi më i fundit në këtë dokument).
3. A duhet të përdoret ose jo glide path për të arritur në nivelin e synuar benchmark sipas zgjedhjeve në pikat 1 dhe 2 më sipër dhe a duhet të aplikohet tarifa simetrike apo asimetrike midis tre operatorëve celular dhe nëse po, si duhet të jetë skema/afatet e aplikimit të tyre.

Bazuar në përfundimet e analizës së tregut për FNT, impaktin e masave rregulluese të marra në Analizë të vitit 2014, problemet e evidentuara si dhe ndryshimet e ndodhura në treg, përfshirë impaktin e terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare, impaktin e masave të tjera rregulluese për FNT të përshkruara në kapitullin e mëparshëm si dhe parimin e proporcionalitetit dhe promovimin e konkurrencës në treg dhe interesat e përdoruesve fundorë për një periudhë afatmesme-afatgjatë, AKEP gjykon sa më poshtë:

1. **Në lidhje me llojet e ndryshme të MTR mesatare në vendet e BE/BEREC, të përdoret tarifa mesatare e terminimit në vendet e BEREC që kanë aplikuar modelin e kostove Pure BULRIC.**

Kjo zgjedhje është në linjë me propozimin në këshillim publik në Dhjetor 2016 si dhe me praktikën/vendimet e AKEP nga Mars 2014 e në vijim.

2. **Në lidhje vitin referencë për MTR benchmark në vendet BEREC, të përdoret tarifa mesatare e terminimit në vendet e BEREC që kanë aplikuar modelin e kostove Pure BULRIC deri në Korrik 2017, pra nivelin 0.8283 eurocent apo 1.11 lek/minutë, sipas kursit të këmbimit të përdorur nga BEREC në dokumentin BoR (17) 227 “Termination rates at European level-July 2017”, publikuar më 7.12.2017.**

Kjo zgjedhje është në linjë me vendimet e mëparshme të AKEP ku ka përdorur informacionin më të fundit/të përditësuar të këtij *benchmarku*. Ndryshimi nga këshillimi publik në Dhjetor 2016 (propozimi 1.22 lek/minutë) është i arsyeshëm dhe proporcional pasi nga periudha e publikimit të dokumentit për këshillim publik në Dhjetor 2016 ka kaluar më shumë se një vit dhe gjatë kësaj kohe (Korrik 2016-Korrik 2017) tarifat mesatare (të shprehur në Lek) në vendet e BE/BEREC janë reduktuar me 9%-21%. Ndërkohë MTR mesatar në vendet e BEREC që kanë aplikuar Pure LRIC deri në Korrik 2017 është reduktuar me 21% në krahasim me Korrik 2013 që u morr si referencë nga AKEP për tarifën 1.48 lek/minutë që ka qëndruar e pandryshuar gjatë këtyre viteve në Shqipëri.

Në lidhje me përdorimin e metodës benchmark për tarifën mestare të vendeve që kanë aplikuar BULRIC të pastër, AKEP ka sqaruar në dokumenta të tjere tashme arsytet e zgjedhjes së kësaj metode benchmark në raport me ndertimin nga e para të një modeli BULRAIC të pastër në Shqipëri, si koha e gjatë e nevojshme për zhvillimin e modelit, burimet e kufizuara etj. Njekohesisht që informacioni i dhënë nga operatorët për ndertimin e modelit të jetë sa më i besueshëm, operatorët celularë duhet të zbatojnë ndarjen e llogarive dhe kostot korrente si baza të kostove. Sic mund të vihet re dhe nga informacioni i paraqitur në Tabelën 3.1 të dokumentit, përveç Shqipërisë janë dhe 5 vende të BE/BEREC që aplikojnë metodën benchmark sipas tarifave mesatare në vendet që tashme kanë ndertuar modelet BULRAIC të pastër. Gjithashtu niveli i kostove BULRAIC i pastër i llogaritur në vende të ndryshme nuk ka ndryshime të mëdha nga njeri tjetri dhe niveli mesatar i tarifës së terminimit të këtyre vendeve është një nivel i mirë i kostove pavarësisht ndryshimeve midis vendeve pasi tashme janë rreth 24 vende që përdoren për llogaritjen e mesatares së MTR.

Gjithsesi, AKEP do të ketë në vëmendje mundësinë për zhvillimin e një modeli BULRAIC të pastër për terminimin në rrjetet celularë krahas modelimit të kostove në rrjetet fikse në vitet në vijim.

Në lidhje me alterantivat në pikën 3 më sipër, AKEP ka bërë asyrtimin dhe përcaktimet në seksionin në vijim.

3. Asimetria/Simetria dhe afati i aplikimit të MTR të ri

Niveli i tarifës së terminimit prej 1.11 lek/minutë i përcaktuar nga AKEP për rregullimin e tarifave të terminimit përbën një nivel të synuar (target) për tarifën e terminimit të operatorëve celularë. Në lidhje me këtë nivel shtrohen dy pyetje:

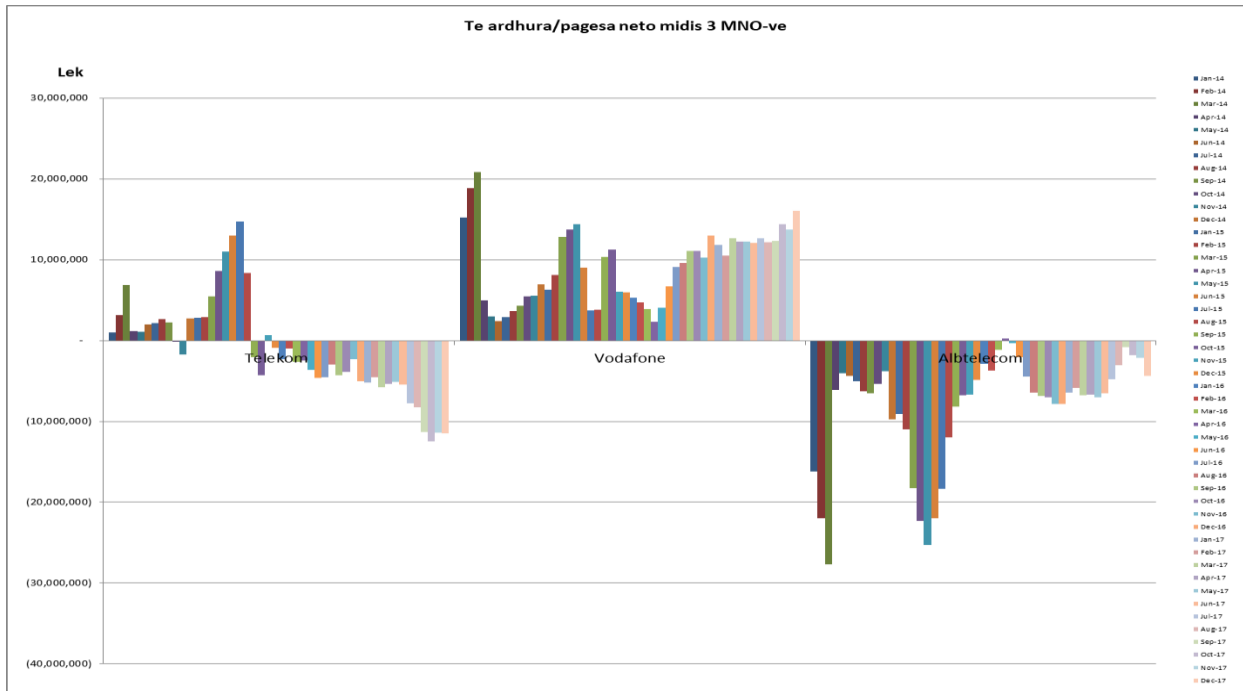
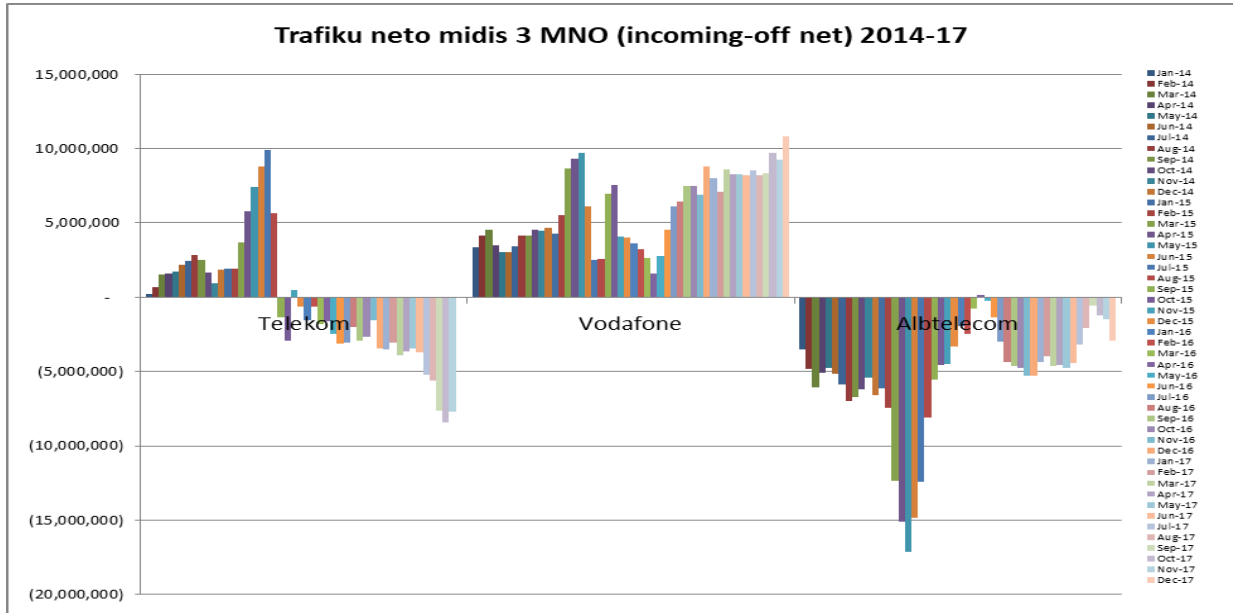
- A duhet të aplikohen tarifa simetrike apo asimetrike midis operatorëve celularë?
- Kur duhet të fillojë aplikimi i kësaj tarife dhe a është e nevojshme të aplikohet një glide path për të arritur në këtë nivel?

Një çështje e diskutuar në analizat dhe dokumentat e mëparshme të AKEP ka qënë aplikimi i tarifave asimetrike të terminimit midis operatorëve më të mëdhenj dhe të hershëm në treg në raport me operatorët më të vegjël dhe hyrës më të vonë në treg. Ecuria e tarifave të terminimit të dhënë në grafikët e Kapitullit IV dhe V evidenton asimetrinë e aplikuar ndër vite për Albtelecom(EM) dhe për Plus në raport me Vodafone Albania dhe Telekom Albania.

Kohëzgjatja totale e asimetrisë së Albtelecom (EM) ka qënë 74 muaj dhe niveli i asimetrisë së EM ka qënë 7-23% për rreth 5 vjet dhe 51% në për muaj në periudhën Prill-Nëntor 2014. Ndërkohë asimetria e aplikuar për Plus zgjati 86 muaj (7 vjet e dy muaj) apo mesatarisht 216% në muaj ose 6.5 lek/minutë.

Figura e mëposhtme paraqet ecurinë e trafikut neto midis tre operatorëve celulare aktualë dhe pagesat neto midis tyre.

FIGURA 4.1: ECURIA E TRAFIKUT DHE TË ARDHURAVE NETO MIDIS TRE OPERATORËVE CELULARE 2014-17

Burimi: AKEP, bazuar në të dhënat mujore të dërguara nga operatorët

AKEP në vleresimin për aplikimin ose jo të asimetrisë si dhe kohëzgjatjen dhe nivelin e saj ka marrë në konsideratë rekomandimet e KE dhe BEREC, dhe përvojën më të mirë në vendet e tjera për aplikimin e asimetrisë, dhe sidomos rekomandimet e dokumentit të ERG (sot BEREC): *(ERG's Common Position on symmetry of fixed call termination rate and symmetry of mobile call termination rates, ERG (07) 83 final 080312)*.

Bazuar në këto rekomandime si dhe në përfundimet e analizës së tregut, vlen të merret në konsideratë se:

- Impakti i masave rregulluese, përfshirë nivelet e MTR nuk rezultojnë se kanë dhënë efekte në pjesët e tregut të operatorit më të madh në treg Vodafone duke cuar në rritje të HHI për shumë tregues;
- Vodafone ka qenë përfitues neto në vlera të mëdha nga pagesat e interkoneksionit midis 3 MNO-ve;
- Telekom Albania në 2014-2017 ka pasur të ardhura neto totale negative në vlerë të vogël, por këto të ardhura neto negative janë në rritje në vitin 2017 në raport me Vodafone për shkak të rritjes së trafikut off net drejt këtij operator;
- Albtelecom ka qenë operatori që ka pasur të ardhura neto negative gjatë gjithë kohës së aktivitetit të tij, pavarësisht dhe asimetrisë së aplikuar, e cila vlen të theksohet se ka qenë më e ulët dhe se ato të rekomanduara nga ERG;
- Pësia e madhe e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në të ardhurat e operatorëve bën që deregullimi i MTR ndërkombëtar të krijojë avantazhe më të mëdha për operatorët më të mëdhenj në treg. Në vendet e BE ky nuk është problem pasi pësia e këtyre të ardhurave nga MTR ndërkombëtar jashtë rregullimit është shumë e vogël:
 - o Thirrjet me të mëdha hyrëse ndërkombëtare janë midis vetë vendeve të BE që janë me MTR nën rregullim;
 - o Normalisht vendet e zhvilluara (përfshirë ato të BE) janë vende që gjenerojnë shumë më tepër trafik dalës ndërkombëtar se hyrës ndërkombëtar nga vendet në zhvillim (si Shqipëri apo rajoni)
- Nëse marrim në konsideratë MTR mesatare të ponderuar me trafikun (kombëtare dhe ndërkombëtare), atëherë ky MTR i ponderuar (3.92-4.94 lek/minutë) mund të konsiderohet jo i orientuar në kosto (1.11 apo edhe 1.48 lek/minutë).

Këshillimi Publik në Dhjetor 2016

Nga komentet e tre operatorëve celularë për dokumentin e MTR të nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016, vihet re se Vodafone dhe Telekom ishin kundër propozimit të AKEP për MTR=1.22 lek/minutë, pasi reduktimi nga niveli aktual prej 1.48 lek/minutë ndikon negativisht në të ardhurat dhe investimet e operatorëve celularë. Albtelecom në komentet finale në Janar 2018 ka propozuar aplikim asimetrie në MTR të Albtelecom me Vodafone dhe Telekom Albania. Bazuar në pjesët aktuale të tregut, dhe në qasjen lineare të lidhjes së MTR me pjesët e

tregut, Albtelcom sugjeron që MTR të jetë 5.82 për Albtelcom, 3.82 për TA dhe 1.48 për VA. Albtelcom ka dërguar në rrugë elektronike dhe një dokument me sqarime në lidhje me percaktimin e MTR-se se operatoreve celulare bazuar në funksion linear dhe pjesët e tregut. Në këtë dokument Albtelcom sqaron se si mund të lidhen MTR me pjesët e tregut të operatorëve dhe duke marrë të dhënë MTR të Vodafone dhe të Plus dhe pjesët e tregut, shpjegon si ka arritur në vlerat e sugjeruara të MTR më sipër. Ndërkohë nëse përdoren pjesët e tregut të Tremujorit 2 2017 të pajtimtarëve aktivë, Albtelcom sugjeron se MTR sipas formulës duhet të jenë 5.68 për Albtelcom, 3.28 për TA dhe 1.48 për VA

Alternativa për MTR

Per sa me sipër si dhe bazuar në komentet e këshillimit publik për dokumentin e publikuar në 22.12.2016, AKEP më poshtë ka dhënë një tabelë me disa alternativa të mundshme për MTR në 2-3 vitet në vijim. Në tabelë janë përfshirë dhe alternativat që kanë propozuar operatorët gjatë këshillimit publik për dokumentin e publikuar në Dhjetor 2016: Alternativa 1 është simetri në nivelin aktual të MTR 0.48 lek/minutë esugjeruar nga Vodafone Albania dhe Telekom Albania.

TABELA 4.1: ALTERNATIVA PËR RREGULLIMIN E MTR⁹

Ref.	Alternativa	MTR (Alb/TA/VA)	Asimetria MTR Albtelcom/ Vodafone	Asimetria MTR Telekom/Vodafone
1	Simetri midis 3 MNO	1.48	-	-
2	Simetri midis 3 MNO	1.22	-	-
3	Simetri midis 3 MNO	1.11	-	-
4	Asimetri për Albtelcom	1.48/1.22	21%	
5	Asimetri për Albtelcom	1.48/1.11	33%	
6	Asimetri për Albtelcom	1.22/1.11	10%	
7	Asimetri për Albtelcom	2.66/1.48	80%	
8	Asimetri për Albtelcom dhe Telekom	1.48/1.22/1.11	33%	10%
9	Asimetri për Albtelcom dhe Telekom	2.66/1.48/1.22	118%	21%

Alternativa nr.1 është situata aktuale që është në fuqi nga 1.12.2014 për tre operatorët celularë. Vlerat e MTR në tabelë 1.11 dhe 1.22 janë benchmarku BULRIC i pastër, ndërsa 2.66 lek/minutë është faza e ndërmjetme e parashikuar nga AKEP për tu aplikuar për Plus (dhe për Albtelcom në 1.04.2015-1.01.2016 sipas Vendimeve të Mars 2014) për kalimin nga 4 lek/minutë në 1.48 lek/minutë. Kjo vlerë MTR (2.66 lek) është aplikuar dhe për Vodafone dhe Telekom Albania në periudhën 1.04.2014-1.12.2014).

⁹ Alternativat e dhena janë për këshillim publik dhe përfshijnë dhe sugjerimet e tre operatorëve celularë nga këshillimi publik i dokumentit për MTR të publikuar në Dhjetor 2016, sic është sqaruar më sipër në dokument, ndërsa propozimi i AKEP është dhënë në paragrafët në vijim. Gjithsesi dokumenti është në këshillim publik dhe alternativat që do zgjedhë AKEP do përcaktohen pas këshillimit dhe sipas parimeve të këshillimit mund të ndryshojnë nga propozimi në këtë dokument në bazë të informacionit feedback që do marrë për dokumentin.

Bazuar në informacionin e mësipërm, AKEP me qëllim realizimin e objektivave rregulloater të promovimit të konkurrencës së ndershme dhe rritjen e përfitimeve të përdoruesve fundorë, bazuar në parimin e proporcionalitetit që masat rregulluese të adresojnë problemet e e identifikuar në treg, përfshirë zhvillimet e tregut celular në vitin 2017 dhe pritshmëritë për të ardhmen, vlerëson se alternativa më e mirë për glide path dhe MTR për 2-3 vitet në vijim është sipas përcaktimeve në tabelën më poshtë.

TABELA 4.2: PROPOZIMI I AKEP PËR RISHIKIMIN E MTR NË SHQIPËRI (2018-2020)

Afati i Fillimit	Aktualisht	Faza I 1.05.2018- (ose sipas vendimit final të AKEP pas këshillimit)	Faza II 1.05.2019	Faza III 1.05.2020	Faza IV 1.11.2020-deri në një vendim tjetër të AKEP
Ref.Alternativat	<u>1</u>	<u>9</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>3</u>
Vodafone Albania	1.48	1.22	1.11	1.11	1.11
Telekom Albania	1.48	1.48	1.11	1.11	1.11
Albtelecom	1.48	2.66	1.48	1.22	1.11
Asimetria					
Albtelecom v Vodafone	0%	118%	33%	10%	0%
Telecom v Vodafone	0%	21%	0%	0%	0%

Shënim: Tarifat në lek/minutë pa TVSH

Për sa më sipër, vleresimi dhe propozimi i AKEP, bazuar në praktikat më të mira europiane dhe rekomandimet e BEREC (ERG), për nivelin e MTR asimetrinë e tarifave të terminimit celular, është si më poshtë:

- Niveli i synuar (target) për orientim në koston LRIC e pastës sipas nivelit benchmark të vendeve të BEREC që e kanë aplikuar këtë model kostoje të jetë 1.11 lek/minutë;
- Për të arritur në këtë nivel të synuar, të aplikohet glide path me katër faza që fillojnë nga data 1.05.2018 ose nga data që do përcaktohet nga AKEP në vendimet finale për MTR pas këtij këshillimi publik;
- Për Vodafone Albania të aplikohet MTR prej 1.22 lek/minutë në Fazën I dhe një vit më pas në Fazën II të reduktohet në 1.11 lek/minutë. Të dy këto vlera janë sa MTR mesatare e vendeve të BEREC që kanë aplikur LRIC të pastër në Korrik 2016 dhe Korrik 2017;
- Për Telekom Albania në Fazën I të vijojë të zbatohet MTR prej 1.48 lek/minutë dhe pas një viti në Fazën II të reduktohet në 1.11 lek/minutë në të njëjtën kohë me Vodafone, por duke lejuar një asimetri të përkoheshme prej një viti me Vodafone;
- Për Albtelecom në Fazën I të fillojë të aplikohet MTR prej 2.66 lek/minutë që përbën vlerën e parashikuar nga AKEP në Mars 2014 si fazë e ndërmjetme para kalimit në nivelin 1.48 lek/minutë (e aplikuar për Vodafone dhe Telekom në Prill 2014-Dhjetor 2014). Albtelecom proozohet të parashikohet të arrijë nivelin e synuar 1.11 në Fazën IV.

5. Efektet e ndryshimeve të MTR

Rritja e MTR të Albtelecom nga 1.48 në 2.66 dhe asimetria prej 110% me MTR të Vodafone si dhe asimetria 21% Telekom dhe Vodafone duken të larta, por impakti tyre në kostot mesatare të thirrjeve dalëse të Vodafone dhe Telekom Albania është shumë më i vogël se ndryshimet në vlerë relative dhe absolute të MTR të Albtelecom./TA. Gjithashtu edhe efekti në të ardhurat totale të Vodafone nuk është shumë i lartë.

Një rritje në MTR të një operatori me x% nuk ndikon me rritje të kostove për thirrjet dalëse të operatorëve të tjerë po me x%, pasi kostot e terminimit për thirrjet off-net drejt këtij operatori përbëjnë vetëm një pjesë të kostove për thirrjet dalëse të operatoreve origjinues të thirrjeve. Ky impakt është akoma më i vogël për kostot e paketave (bundles) me minuta, SMS dhe të dhëna (data).

Formula¹⁰ e mëposhtme paraqet mënyrën e llogaritjes së kostos mesatare të ponderuar për thirrjet dalëse (on-net dhe off-net) të një operatori celular.

Kosto mesatare e një thirrje dalëse kombëtare drejt celularëve = ((proporcioni i thirrjeve on-net të MNO)x2xPureLRIC) + (proporcioni i thirrjeve off-net të MNO)x(PureLRIC + MTR që paguhet për off-net).

Tabela e mëposhtme paraqet një përmbledhje të kostove me shumicë të ponderuara sipas formulës së mësipërme duke u bazuar në proporcionin e trafikut të thirrjeve on-net dhe off-net të vitit 2017. Si bazë për koston Pure LRIC është marrë vlera 1.11 lek/minutë sa edhe MTR mesatar i vendeve të BEREC që kanë aplikuar Pure LRIC në 2017 (Kapitulli ...).

TABELA 5.1: IMPAKTI I MTR NË KOSTOT ME SHUMICË TË THIRRJEVE CELULARE

	MTR (Plus) Alb/TA/VA	Vodafone Albania	Telekom Albania	Albtelecom
Viti 2017 4 MNO	6.52/1.48/1.48/1.48	2.55	2.59	2.74
Aktualisht 3 MNO	1.48/1.48/1.48	2.33	2.38	2.48
Faza I	2.66/1.48/1.22	2.43	2.38	2.36
Faza II	1.48/1.11/1.11	2.25	2.25	2.22
Faza III	1.22/1.11/1.11	2.23	2.23	2.22
Faza IV	1.11/1.11/1.11	2.22	2.22	2.22
Ndryshimi Faza I me Viti 2017	6.52/1.48/1.48/1.48	-0.12	-0.22	-0.38
Ndryshimi Faza I me Aktualen	1.48/1.48/1.48	0.10	0.00	-0.11

Shënim: Vlerat në lek/minutë pa TVSH

Duke aplikuar këtë formulë për Vodafone Albania dhe trafikun on-net dhe off-net drejt Telekom Albania dhe Albtelecom, MTR për fazën e parë (1.48 dhe 2.66 për këta dy operatorë) dhe 1.11 lek minutë për PureLRIC, rezulton se kosto mesatare e thirrjeve të Vodafone rritet nga 2.33 lek/minutë në 2.43 lek/minutë, apo me 0.10 lek/minutë që përbën një rritje shumë të vogël për

¹⁰ Nga dokumenti i OFCOM 'Mobile call termination market review 2015-18' (6 February 2015)

koston e thirrjeve dalëse drejt rrjeteve celulare (on-net dhe off-net). Megjithatë kjo kosto prej 2.43 lek/minutë (sipas MTR të fazës së parë) është më e ulët se kostoja e ponderuar e thirrjeve on-net dhe off-net të vitit 2017 të Vodafone prej 2.55 lek/minutë sipas MTR të zbatuar në 2017 (6.52 lek/minutë për Plus dhe 1.48 lek/minutë për tre operatorët e tjerë), pra skema e re MTR con në ulje të koston së thirrjeve të Vodafone me 0.12 lek/minutë.

Nga tabela (2 rreshtat e parë) mund të vihet re se në vitin 2017 Altelecom kishte kostot më të larta për thirrjet drejt rrjeteve celulare (2.74 lek/minutë), ndërsa Vodafone kishte kostot më të ulëta (2.55 lek/minutë). Ndryshimi i MTR në fazën e parë sjell reduktime të kostove të thirrjeve për të tre operatorët në krahasim me vitin 2017 me 4 MNO, që varion nga 0.12 lek/minutë për Vodafone në 0.38 lek/minutë për Altelecom. Diferencat në kostot e thirrjeve të tre operatorëve në fazën e parë janë -0.06 deri në -0.07 lek/minutë (Telekom Albania v Vodafone dhe Altelecom v Vodafone) që janë më të ulëta se vitin 2017 ku këto diferenca ishin 0.04 deri në 0.20 lek/minutë.

Vlerat e mësipërme tregojnë se pavarësisht asimetrisë së MTR të Altelecom dhe Telekom Albania në raport me Vodafone në fazën e parë, impakti në koston e ponderuar të thirrjeve on-net dhe off-net të Vodafone është me reduktim në raport me vitin 2017 me 4 operatorë dhe me rritje me vetëm 0.1 lek/minutë krahasuar me situatën aktuale me 3 operatorë.

Vlerësimet e impaktit të rishikimit të MTR të përcaktuara në këtë dokument tregojnë se:

- Megjithëse në fazën e parë ka një rritje të MTR për Altelecom dhe asimetri të MTR të Altelecom (118%) dhe Telekom Albania (21%) në raport me Vodafone Albania, **impakti në kostot e thirrjeve të Vodafone është shumë i ulët, rritje me vetëm 0.10 lek/minutë, madje me ulje me 0.12 lek/minutë në raport me vitin 2017.**
- Ndryshimi i MTR në fazën e parë **çon në reduktime të kostove me shumicë të ponderuar të thirrjeve on-net dhe off-net të Altelecom dhe Telekom Albania duke i konvergjuar me kostot e Vodafone** që deri më tani kanë qenë më të ulëta për shkak të proporcionit më të madhe të thirrjeve on-net.
- Për shkak të peshës së ulët të të ardhurave nga terminimi i thirrjeve kombëtare të Vodafone Albania dhe Telekom Albania në të ardhurat totale të tyre, impakti i ndryshimeve të pagesave neto nga MTR është shumë i vogël për këta operatorë ndërsa ka impakt shumë më pozitiv tek Altelecom
- Ndryshimet e MTR pritet të krijojnë një situatë më të balancuar midis operatorëve në treg dhe konkurrencë më efektive në tregun me pakicë.

Aneks 1: Pyetjet e Keshillimit Publik

Më poshtë është një përmbledhje e pyetjeve për të cilat AKEP është i interesuar të marrë komente nga palët e interesuara. Në përgjigjet e dhëna për pyetjet, palët janë të lutura të përfshijnë edhe argumentim për përgjigjet/komentet. Palët mund të japin komente edhe për pjesë të tjera të dokumentit të nxjerrë në këshillim dhe propozimeve të AKEP, apo dhe sugjerime shtesë për një rregullim sa më të mirë të tarifave me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare.

1. A janë pasqyruar drejt tarifrat *benchmark* të vendeve të BE dhe BEREC për terminimin e thirrjeve në rrjetet celulare dhe përditësimi i tyre deri në Korrik 2017 në Seksionin 3.?
2. A jeni dakort me propozimin e AKEP për aplikimin e metodës së përcaktimit të çmimit maksimal duke përdorur informacionin për tarifrat në vendet e tjera (BE dhe BEREC), pra me tarifa benchmark?
3. A jeni dakort që AKEP duhet të vazhdojë të përdorë si benchmark tarifën mesatare të terminimit në vendet e BEREC që kanë aplikuar modelin BULRIC i pastër (pure LRIC)?
4. A jeni dakort me nivelin e propozuar të MTR 1.11lek/minutë dhe cili është afati më i arsyeshëm për fillimin e aplikimit të tarifës së re nga secili prej tre operatorëve celularë?
5. A jeni dakort me propozimin e AKEP për asimetrinë e MTR për Albtelecom në raport me dy operatorët e tjerë?
6. A jeni dakort me propozimin e AKEP për aplikim asimetrie edhe për Telekom Albania në raport me Vodafone Albania për një periudhë një vjecare?
7. Cili është afati më i arsyeshëm për fillimin e aplikimit të Fazës I të MTR të rinj?

Aneks 2: Lista e Shkurtimeve të Shteteve

Simboli	Shteti
AL	Shqipëri
AT	Austri
BE	Belgjik
BG	Bullgari
CH	Zvicër
CY	Qipro
CZ	Çeki
DK	Danimarkë
DE	Gjermani
EE	Estoni
EL	Greqi
ES	Spanje
FI	Finlandë
FR	Francë
HR	Kroaci
HU	Hungari
IE	Irlandë
IS	Islandë
IT	Itali
LI	Liechtenstein
LT	Lituani
LV	Letoni
LU	Luksemburg
ME	Mali i Zi
MT	Malta
FYROM	Ish Republika Jugosllave e Maqedonisë
NL	Hollandë
NO	Norvegji
PL	Poloni
PT	Portugali
RO	Rumani
RS	Serbi
SE	Suedi
SI	Sllloveni
SK	Slllovaki
TR	Turqi
UK	Mbreteria e Bashkua(Angli)